KADIN ROMANCILARIMIZLA MÜLAKATLAR

İBRAHİM HOYİ

Hazırlayan:
Önder Kaya

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2024
KÜLTÜR SERİSİ: 1100

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-598-7

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Damla Acar

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1974'te İstanbul'da doğan Önder Kaya, İlkokulu Aksaray İskenderpaşa ilkokulunda, ortaokulu Oruçgazi'de liseyi de Pertevniyal'de bitirdi. 1993 yılında girdiği Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden 1997'de mezun oldu. Aynı yıl içinde aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları bölümünde Eyyubiler üzerine başladığı tezini 2000'de tamamladı. Yazı hayatına 2003'te Murat Bardakçı ile *Hürriyet Tarih* dergisinde başlayan yazarın sonraki yıllarda *Toplumsal Tarih, Müteferrika, Atlas Tarih, Gezgin, Kültür, Paros, Habertürk Tarih* gibi dergilerde, *Radikal* ve *Şalom* gibi gazetelerde de pek çok yazısı yayımlandı. Bunun dışında pek çok sempozyumda Ortaçağ tarihi ve İstanbul tarihi üzerine çeşitli çalışmaları yayımlanan yazarın 15 basılı kitabı bulunmaktadır. Kitaplarının yedisinde İstanbul'u konu alan Önder Kaya'nın *Konstantin'in Kutsanmış Şehri* adlı çalışması 2008 yılında Türkiye Yazarlar Birliği'nin şehir tarihi alanında en iyi kitap ödülüne layık görüldü. Evli ve bir çocuk babası olan Önder Kaya, 23 senedir çeşitli özel okullarda tarih öğretmenliği yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ • 9

UNUTULMUŞ BİR ÇEVİRMEN,
BİR MİSTİK: İBRAHİM HOYİ • 13

KADIN ROMANCILARIMIZLA MÜLAKATLAR

GÜZİDE SABRİ DURAN
(1883-1946) • 39

KERİME NADİR AZRAK
(1917-1984) • 45

LEMAN AHISKAL
(1914-?) • 51

MEBRURE SAMİ KORAY
(1907-1992) • 55

MUAZZEZ TAHSİN BERKAND
(1899-1984) • 61

MÜKERREM KÂMİL SU
(1906-1997) • 67

NEZİHE MUHİDDİN
(1889-1958) • 73

CAHİD UÇUK
(1909-2004) • 79

PERİDE CELAL
(1915-2013) • 85

EK
MUHARRİRLERE MUSALLAT OLAN
YAMAN BİR DOLANDIRICI • 91

ÖN SÖZ

1940'lı yıllarda gerek matbuat âleminde gerek edebiyat âleminde çok sayıda kadın yazara tesadüf edildiğini söylemek pek mümkün değil. Hatta bu dönemden kalem oynatan kadınlardan bazıları günümüzde neredeyse tamamen unutulmuştur. Elinizdeki çalışmada yer alan Leman Ahıskal bu minvalde unutulmuş kadın yazarlardan sadece biridir. Hepi topu birkaç sene matbuat âleminde kalem oynatan Leman Hanım ihtimal eşini kaybettikten sonra sorumluluklarının artması sebebiyle yazı hayatından çekilmiştir. Ahıskal ne yazık ki Türk edebiyatçılarını konu alan ansiklopedik derlemelerde de kendisine yer bulamamış bir isim. Çalışmayı hazırlarken incelediğim Yapı Kredi Yayınları arasından çıkan *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* (İstanbul 2001), İhsan Işık'ın hazırladığı Türkiye *Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi* (Ankara 2006), Atatürk Kültür Merkezi tarafından yayınlanan *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* (Ankara 2002) gibi yapıtlarda da Leman Ahıskal'ın adına rastlanmaz.

Edebiyat dünyası o yıllarda büyük ölçüde erkeklere açık bir alandı ki bugün de durum çok farklı değildir. Yazar biyografileri söz konusu olduğunda en önemli başvuru eserlerinden birinin adının *Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi* olması bu durumun bir göstergesi olarak okunabilir. Biraz da bundan dolayı kitapta söyleşisi olan isimlerden Cahit Uçuk kaleme aldığı anılarına *Erkekler Dünyasında bir Kadın Yazar* adını uygun görecektir.

UNUTULMUŞ BİR ÇEVİRMEN, BİR MİSTİK: İBRAHİM HOYİ

İbrahim Hoyi, Türk basınının önemli ancak unutulmuş simalarından biridir. Bu durumun belki de en temel sebebi çalıştığı gazetelerin kültür sanat kısımlarında görev yapmış olmasıdır. İbrahim Hoyi'nin adını Tagore çevirmeni olarak duymuşluğum olmakla beraber hakkında başkaca bilgim yoktu. Robert Kolej'de çalıştığım yıllarda ben göreve başlamadan önce okulda Türk müdür olarak görev yapan Esin Hoyi'nin İbrahim Bey'in gelini olduğunu öğrendiğimde ilgim biraz daha arttı. Esin Hanım'la ilerleyen yıllarda tanışma ve dostluk kurma fırsatı da yakaladım. Sonrasında İbrahim Bey'in tek çocuğu olan ve aynı zamanda Esin Hanım'ın eşi Ferdin Hoyi ile tanıştım. Bu giriş yazısını kaleme alırken onların bana verdiği görsel malzeme ve malumattan fazlasıyla yararlandım. Bu konuda kendilerine müteşekkirim.

İbrahim Hoyi'nin en ilgi çeken yanlarından biri soyadı olsa gerek. Hoy İran Azerbaycanı sınırları içinde bir şehrin adıdır. Tebriz-Trabzon yolunun düğüm noktalarından birinde yer aldığından yöre halkı, ticareti önemli bir geçim kaynağı olarak benimsemiştir. İbrahim Hoyi'nin babası Hacı Mehmet Hüseyin Hoyi'nin bir ayağı İstanbul'dadır. Ferdin Hoyi'nin belirttiğine göre zamanında Acıbadem'de hayli ev satın almıştır. Nitekim Ferdin Hoyi de bu evlerden birinde doğmuş, yedi yaşında iken aile Moda'ya taşınmıştır.

İbrahim Hoyi 1908'de İstanbul'da dünyaya gelir. Doğduğu yer olan Uzunçarşı İranlı nüfusunun yoğun olduğu Bayezid yakınlarındaki Mercan semtindedir. Annesi Kevkeb Hatun Beyrutlu büyük bir emlak sahibi tüccarın kızıydı. *Ana* dergisinin İbrahim Hoyi ile yaptığı röportajda Kevkeb Hatun hakkında bazı bilgiler edinebiliyoruz. Her şeyden önce Kevkeb Hanım 1926'da vefat etmiştir. Hoyi onu şu ifadelerle anlatır: "Muhitinin en çalışkan, en kıvrak, 8 odalı evini tek başına hiçbir hizmetçiye muhtaç olmaksızın çekip çeviren; çocuğuna kul, huysuz efendisine köle olan bir kadındı. Yemeği o pişirirdi. Ortalığı o süpürürdü. Hatta hatta çamaşırı da o yıkardı. Bütün bunlara rağmen akşamüstü efendisini, mektepten gelen oğlunu yani beni güler yüzle karşılayan, en küçük derdimizle ilgilenen, üzülen, en ehemmiyetsiz sevincimize ortak olan yine o idi. Anam yoksulluğun ne olduğunu bilmeyen bir ailenin çocuğu olmasına rağmen kocasının en sıkıntılı anlarını metanet ve feragatle karşılamasını bilmişti." Bunun dışında yine bu röportajdan Kevkeb Hanım'ın ana dilinin Arapça olduğunu, Türkçeyi öğrenirken çok zorluk çektiğini ve "ç" leri de "ş" gibi söylediğini öğreniyoruz.

İbrahim Hoyi, İlkokulu Kadıköy'de bitirir. Ortaokula ise evvela Alman okulunda başlamış, bir süre Saint Josef'e devam etmiş sonrasında Robert Koleje geçmiş ve 1928'de Kolejden mezun olmuştur. Bildiği yabancı diller arasında İngilizce, Fransızca, Almanca ve Farsça bulunuyordu.

Robert Kolejde oldukça aktif bir öğrencilik devresi geçiren İbrahim Hoyi, okulun bir defa basabildiği 1926 tarihli *Robert Kolej Türk Talebe Hayatı* adlı kitabın mimarıdır. Öyle ki bu çalışma onun organizasyon becerisinin bir göstergesidir. Hoyi, Robert Koleji bitirdikten sonra Ferdin Hoyi'nin ifadesine göre Harvard'a başvurmuş ve kabul almıştı. Ancak babası oğlunun Amerika'ya gitmesine müsaade etmeyecektir. Hüseyin Hoyi tıpkı kendi babası gibi oğlu İbrahim

Edebiyat ağniyasından:

İbrahim Huyi

KADIN ROMANCILARIMIZLA MÜLAKATLAR

GÜZİDE SABRİ DURAN
(1883-1946)

1883'te İstanbul'da Fındıklı'da doğan Güzide Sabri, Adliye Nezareti'nde memur olarak görev yapan Salih Reşat Bey ile Koniçeli Kazım Paşa'nın yeğeni Nigâr Hanım'ın kızı olarak dünyaya geldi. Babası, İkinci Abdülhamid tarafından önce Sivas'a sonra Tokat'a sürgün edildi. Güzide Sabri her ne kadar varlıklı bir ortamda büyüse de küçük yaşta baba hasreti çekmek zorunda kaldı ve bu durum eserlerine de yansıdı. Genç kızlık döneminde en yakın arkadaşı Münevver Hüsniye Hanım'ı yitirdi. 1901'de yayınladığı ilk romanı olan Münevver adlı eserinin başkahramanı Münevver Hüsniye Hanım'dır. Beyoğlu Birinci Noteri Ahmet Sabri Aygün'le hayatını birleştirdiyse de bir süre sonra eşini kaybetti. Tüm bu yaşadıkları onun aşk, hicran, kara sevda gibi konularda edebi eserler vermesinin altyapısını hazırladı.

Güzide Sabri romanlarında her zaman kadınlar merkezdedir. Kavuşulamayan aşk hikâyeleri şeklinde seyreden eserlerinde kadın kahramanlar sıklıkla verem hastalığına yakalanırlar. Mesela Ölmüş Bir Kadının Evrak-ı Metrukesi adlı yapıtının başkahramanı olan *Fikret*, babası taşrada olduğu için onun hasretine dayanamayarak verem olur. Burada Fikret kuvvetle muhtemeldir ki yazarın kendisidir. Romanları Yalova, Bursa gibi sıklıkla gidip geldiği yerlerde geçer. Nitekim hayata da 1946'da henüz atmış üç yaşında olduğu hâlde Bursa'da bir köyde veda edecektir.

Güzide Sabri pek çok roman kaleme almıştır. Bunların bir kısmı beyaz perdeye uyarlanırken bir kısmı da Erme-

KERİME NADİR AZRAK
(1917-1984)

Aşk romanlarının unutulmaz yazarı Kerime Nadir, Birinci Dünya Savaşı yıllarına denk gelen 1917 tarihinde İstanbul Aksaray'da doğdu. Babası Nadir Azrak demir yollarında muhasebe uzmanı olarak çalışıyordu. Hem babası hem de annesi Zehra Hanım edebiyata düşkün insanlardı. Bebek'teki Saint Joseph Sörler Okulunu 1935'te birincilikle bitirdi. Çocukluğunun bir kısmı Emirgan, Beylerbeyi ve Çamlıca'da geçti. İki kez evlenen Kerime Nadir'in evlilikleri uzun sürmedi. İlk olarak 1938'de nişanlanan Kerime Nadir nişanlısının kız kardeşim olarak tanıttığı kişinin metresi olduğunu öğrenince nişanı bozdu. Yaptığı evlilikler de mutsuzlukla sonuçlandı. Yaşadığı tecrübelerin romanlarına yansıdığı söylenebilir. Bir dönem Maçka Palas'ta yaşadı. Buradaki komşuları arasında Abdülhak Hâmid Tarhan, Osman Zeki Üngör ve Safiye Erol gibi isimler vardı. Hayatının son zamanlarını Bostancı ve Ataköy gibi semtlerde geçirdi. Yazar, Fransızca ve İngilizceye vâkıftı. Kerime Nadir 20 Mart 1984'te kanserden vefat etti.

Kerime Nadir ilk olarak 1937'de *Servet-i Fünun Uyanış* ve *Yarımay* dergilerinde yazıya başladı. İlk romanı aynı yıl yayınlanan *Yeşil Işıklar*'dır. Ancak asıl şöhreti bir yıl sonra 1938'de yayınladığı *Hıçkırık* adlı romanı ile yakaladı. Yapıtı beyaz perdeye de aktarıldı. Popüler aşk romanlarının ülkemizde en önemli temsilcilerinden biri belki de birincisi kabul edilen Kerime Nadir otuzdan fazla aşk romanı kaleme aldı. Romanları evvela gazetelerde tefrika edilir sonra kitap olarak basılırdı. Eserlerinin yayınlandığı bazı gazete

LEMAN AHISKAL
(1914-?)

Çalışmada yer alan kadın yazarlar arasında hakkında en az bilgi bulunanı Leman Ahıskal'dır. Eserlerini daha ziyade 1938-1942 yılları arasında vermiştir. 1942'de eşini kaybetmiş belki de bu durumun tesiriyle edebiyat sahasından çekilmiştir. *Vakıt* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde eserleri yayımlanmıştır. Şubat 1941 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde "Tâlak-ı Selâse" adıyla bir küçük hikâye yayınlamıştır. Ayrıca *Yeni Mecmua* ve *Modern Türkiye Mecmuası*'nda da eserler vermiştir. Dolayısıyla İbrahim Hoyi'nin kendisiyle yaptığı mülakat bu açıdan ayrıca öneme sahiptir.

En Yeni ve En Genç Kadın Romancımız Leman Ahıskal[1]

Salonda üç kişiyiz. Tayyareciliğe dair yazılarla epeyce alakayı çeken Arif Ahıskal eşi genç romancı Leman Ahıskal ve ben… Yazı dünyamıza gireli daha iki yıl olduğu hâlde geniş bir okuyucu kitlesine kendisini sevdirmiş olan Leman Ahıskal, ne tuhaf birçok hanımlarımızda gördüklerimizin aksine hiçbir jest yapmadan, elini sallamadan, yüzünde fazla mimikler yaratmadan konuşuyor:

[1] *Son Posta*, 27 Birinciteşrin 1941.

MEBRURE SAMİ KORAY
(1907-1992)

Asıl adı Hatice Mebrure olan yazar 24 Aralık 1907'de Sultanahmet'te doğdu. Babası askerî kaymakamlardan topçu binbaşısı Ömer Lütfi Alevok'tur. Babası Kurtuluş Savaşı yıllarında İstanbul'dan Anadolu'ya top kaçıran subaylardandır. Mümtaz Bey'in Almanya ile iş bağlantıları da vardı. Annesi Hanife Nahide Hanım'ın babası Süleymaniye Medresesi müderrislerinden Hacı Akif Bey'dir. Hem annesi hem babası okumaktan hoşlanan insanlardı. Babası akşamları ev halkını bir araya toplar ve onlara Namık Kemal, Fikret, Mehmed Akif, Hafız, Şeyh Galib, Fuzuli okurdu.

Mebrure Sami altı yaşındayken babasının işleri dolayısıyla Almanya'ya gitti. Anne ve babası 1916'da boşandı. Babası ve üvey annesiyle yaşamak zorunda bırakılan Mebrure Sami beş yıl boyunca babasının yasaklaması sebebiyle annesini göremez. Bezmialem Valide Sultanisinde başarılı bir öğrencilik devresi yaşar. Birinci Dünya Savaşı yıllarında babasının yanına Almanya'ya giderek eğitimine burada devam eder ve iyi derecede Almanca öğrenir. Bu dile olan yatkınlığı onun ilerleyen yıllarda çevirmen olarak iş bulmasında önemli roller oynayacaktır. İlk evliliğini henüz on yedi yaşında iken kırklı yaşlarını süren ve tuhaf alışkanlıkları bulunan Süleyman Hurşit Bey'le yapar. Yedi yıl sonra ondan boşanır. Başından bir evlilik daha geçer. 1978'de Gökova'ya yerleşen yazar 1992'de burada hayata gözlerini yumar.

Çeviri eserleri de bulunan Mebrure Sami'nin belli başlı telif eserleri şunlardır: *Sönen Işık* (1930), *Leylaklar Altında*